

Merkittävä katsaus suomalaiseen päihdehoidon tutkimukseen

MARJA HOLMILA

Käsillä oleva teos on ilahduttava näyte eri aloilla ja eri instituutioissa toimivien tutkijoiden yhteistyöstä. Taustalla on alkoholi- ja huumeututkijain vapaaehtoisuutena jo useita vuosikymmeniä jatkunut asiantuntijoiden verkostoituminen ja ”horisontaalinen yhteistyö”, niin kuin nykyään strategiakielellä sanottaisiin. Kirjaan on koottu niin sosiaali- kuin lääketieteenkin tutkimusta. Toimittajat toivovat, että kirja osaltaan edistää monipuolisen päihdetyön tutkimuskulttuurin syntymistä Suomeen. Mielestäni kirja onnistuu tässä tavoitteessaan erinomaisesti ja avaa innostavia näköaloja hoitotutkimuksen kehittämiseen.

Johdannossa teoksen toimittajat toteavat, että suomalainen hoidon ja ehkäisyn tutkimus on Suomessa vähäistä verrattuna alkoholi- ja huumeututkimuksen valtavirtaan, jonka päähuomio on kohdistunut päihteyden käytön tapoihin, laajuuteen ja seurauksiin. Viime vuosina myös ehkäisyä ja hoitoa koskevia tutkimuksia ja opinnäytteitä on kuitenkin tehty enenevästi.

Kirjassa on kolme osaa. Ensimmäisessä tarkastellaan, mitä tutkimuksen valossa yleisesti tiedetään päihdeongelmien hoidosta ja ehkäisystä. Artikkelissaan psykososiaalisen päihdehoidon tutkimuksesta Pekka Saarnio osoittaa, että hoidon tuloksellisuuteen vaikuttavat hoitomenetelmien ohella myös muut tekijät, kuten terapeutin ominaisuudet, asiakkaan

ja terapeutin yhteistyösuhde ja asiakkaan muutosvalmius. Katja Kuusisto vertaa toisiinsa päihdeongelmasta toipumisen eri reittejä. Toipuminen noudattaa eri kehityskulkuja ja hoidon osuus näissä kuluissa voi olla erilainen. Spontaani toipuminen, ammatitapu ja vertaistuki ovat eri tavoin esillä eri yksilöiden toipumistarinnassa. Solja Niemelä käy läpi nuorten päihdeongelmien ehkäisyä ja hoitoa koskevia tutkimuksia. Yhteenvetona hän toteaa, että erilaisia vaikuttavia ennaltaehkäiseviä interventioita sekä hoitomalleja on, mutta niiden saatavuus ei ole Suomessa kattavaa. Petri Hyytiä ja Hannu Alho kertovat selkeässä artikkelissaan, millaisia lääkehoitoja on olemassa ja millaista tutkimusnäyttöä on niiden vaikutuksesta. Jo käytössä olevilla hoidoilla voidaan merkittävästi parantaa psykososiaalisen hoidon vaikutusta, ja riippuvuuden biologisen ja perinnöllisen taustan selvittäminen mahdollistaa tulevaisuuden lääkehoitojen entistä paremman kohdentamisen. Luku muodostaa erinomaisen tietopaketin.

Toisessa osassa esitellään uusia suomalaisia tutkimuksia hoidon kehittämisen mahdollisuuksista. Esti Laaksonen esittelee monikeskustutkimuksena Helsingissä, Tampereella, Turussa ja Naantalissa toteutetun vaikuttavuustutkimuksen tulokset. Hoidossa käytettiin lääkitystä ja kognitiivisen käyttäytymisterapian periaatteille poh-

Tuukka Tammi & Mauri Aalto & Anja Koski-Jännes (toim.)
Irti päihdeongelmista
Alkoholi- ja huumeututkijain seura, Edita Publishing Oy, 2009

jautuvaa hoito-opasta. Tuloksia oli nähtävissä jopa 2,5 vuoden kuluttua hoidon aloittamisesta. Kaija Seppä ja Mauri Aalto tarkastelevat AUDIT-mittarin lyhyitä muotoja ja niiden toimivuutta suomalaisissa aineistoissa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa potilaat tekevät harvoin aloitteen puhuakseen alkoholin käytöstään. Tarkastelun pohjalta tutkijat toteavat, että AUDIT ja myös sen pohjalta tehty lyhyet versiot toimivat hyvin alkoholin liiallisen käytön tunnistamisessa Suomessa. Anja Koski-Jännes kirjoittaa nettipohjaisesta itsearviointitestistä alkoholin kulutuksen vähentäjänä. A-klinikan Päihdelinkissä käytössä olevan testin arviointitutkimus antoi rohkaisevia tuloksia testin ja sen sisältämän palautteen mahdollisuudesta vähentää liiallista juomista ja sen haittavaikutuksia myös niiden ihmisten parissa, jotka eivät syystä tai toisesta haakeudu hoitoon. Testejä kannattaa käyttää myös avohoidon tukena ja edullisena hoidon tuloksellisuuden seurantavälineenä.

Leena Erlingin itse hoitotapahtuman herkkään ilmapiiriin asettuva kirjoitus tuo esiin, miten laadullinen vuorovaikutus-tutkimuksen menetelmä antaa

välaineet kuvata työntekijän ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta, jonka tiedetään olevan yksi keskeisimmistä hoidon tuloksiin vaikuttavista tekijästä. Tuuli Pitkäsen artikkeli kuvaa konkreettisesti esimerkkien avulla rekisteritietojen käyttömahdollisuuksia päihdetutkimuksessa. Rekistereitä käytetään nykyään paljon tutkimusaineistoina. Niihin kerättyä tietoa ei kuitenkaan ole alun perin kerätty tutkimuskäyttöä varten ja rekisteritutkimuksen tekemisessä on omia erityispiirteitä, jotka erottavat sen muusta kvantitatiivisesta tutkimuksesta. Artikkelin on hyödyllinen opas tämän maailman kiemuroihin.

Kirjan viimeinen artikkeli on käänös englanninkielisenä aiemmin julkaistusta Thomas Baborin, Kerstin Steniusin ja Anders Rommelsjön artikkelista. Luku vaihtaa näkökulman yksilön hoidosta järjestelmien tarkasteluun ja argumentoi järjestelmäkäsitteestä lähtevän tutkimuksen tärkeyden puolesta. Kirjoittajat toteavat, että alan tutkimus on suurelta osin keskittynyt yksittäisiin osatekijöihin, yksittäisiin toimenpiteisiin tai hoitojaksoihin. Hoitojärjestelmien kokonaisvaikutuksista on vähän

tutkittua tietoa. Eri maiden järjestelmät eroavat toisistaan paljon. Vertailu osoittaa, että palvelujärjestelmien muutokset eivät yleensä johdu tieteellisestä, hoidon tehokkuutta koskevasta tutkimuksesta, vaan muista syistä. Lisäksi maat eroavat siinä, miten oikeudenmukaisia, taloudellisia ja tehokkaita niiden järjestelmät ovat. Päihdehuolto usein muuttuu, jos muuttuu, muiden palveluiden mukana. Lopuksi Kerstin Stenius kommentoi Suomen päihdehuoltojärjestelmää kansainvälisen artikkelin tuomien näkökulmien valossa. Hän tuo esille mm. kuntien keskeisen roolin Suomen hoitopolitiikassa. Tämän mukaisesti palveluissa on suuria paikallisia vaihteluita. Nyt käynnissä olevat reformitkaan eivät tule toteutumaan samassa tahdissa tai samalla tavalla koko maassa. Muutosprosessi luo hyvät mahdollisuudet luonnollisen kokeen mukaiseen tutkimukseen.

Päihdehuoltopalvelujen tarjonta maailmalla on kasvanut tasaisesti viimeisen 50 vuoden aikana, ja päihdeongelmista kärsiville on ainakin teoriassa tarjolla entistä enemmän päihteisiin erikoistuneita lääketieteellisiä, psykiatrisia ja sosiaalihuol-

lon palveluja (s. 195). Tämä tarkoittaa, että potentiaalisten, ehkä kilpailevienkin työskentelytapojen kirjo on rikas, mutta on eri asia, keitä hoidot tavoittavat, mitkä muut tekijät kuin hoitomenetelmän sisäiset piirteet toimimiseen vaikuttavat ja mikä on hoitoon tulemisen prosessi. Eri maissa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että hoitoon hakeutuu vain noin 15–30 prosenttia alkoholin haitallisen käytön tai alkoholi riippuvuuden kriteerit täyttävistä henkilöistä (s. 124). Yhteiskunnan näkökulmasta suomalainen päihdeongelma on haastavampi kuin koskaan aiemmin: alkoholin kulutus ja haitat ovat historiallisessa huipussaan, ja haitat kuormittavat päihdehuoltopalvelujärjestelmää monin tavoin. Haasteita on niin tunnistamisen, puuttumisen, hoitoon pääsyn, resurssien kuin tulokellisuudenkin kentässä. Kirjassa esitetään useita suomalaisissa oloissa tutkittuja tapoja parantaa päihdehoidon mahdollisuuksia. Samalla kirja sisältää kunnioitusta herättävän tietopakettien hoitotutkimuksen empiirisistä tutkimusmenetelmistä ja alan kotimaisesta kirjallisuudesta. Yleisö kumartaa ja kiittää!

Kantavat henget

MIKKO MÄNTYSAARI

”Antti Eskola kirjoittaa parasta suomalaista yhteiskunnallista proosaa”, sanoi Jyväskylän yliopiston sosiologian professori Martti Siisiäinen, kun kerroin kirjoittavani arviota Eskolan elämäkertateoksesta. Tä-

tä mieltä ovat monet muutkin. Vuonna 1997 Tampereen yliopiston sosiaalipsykologian professorin virasta eläkkeelle jäänyt Antti Eskola (s. 1934) on tutkijana ja opettajana vaikuttanut hyvin paljon suomalaisen yh-

Antti Eskola
Mikä henki meitä kantaa.
Katselen työni jälkiä
Tammi, 2009

teiskuntatieteellisen tutkimuksen edistymiseen. Ei siis ihme,